

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Plzni rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Zdeňka Jeřábka a soudkyň JUDr. Evy Kotrbaté a JUDr. Nataši Loužilové **v právní věci vyšetřované R [REDACTED] H [REDACTED]**, nar. [REDACTED], bytem [REDACTED], zast. opatrovnící L [REDACTED] B [REDACTED], nar. [REDACTED], bytem [REDACTED], zast. obecným zmocněncem JUDr. D [REDACTED] K [REDACTED], nar. [REDACTED] [REDACTED], zaměstnankyní občanského sdružení [REDACTED] [REDACTED], za účasti navrhovatele Domova pro osoby se zdravotním postižením v [REDACTED], se sídlem [REDACTED] a za účasti Krajského státního zastupitelství v Plzni, **o navrácení způsobilosti k právním úkonům**, o odvolání vyšetřované proti rozsudku Okresního soudu v Chebu ze dne 9. 9. 2011, č.j. 19 P 36/2000 – 206,

t a k t o:

Rozsudek soudu I. stupně se m ě n í takto:

I. R [REDACTED] H [REDACTED], nar. [REDACTED], se v r a c í způsobilost k právním úkonům.

Tím se mění rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 29. 12. 1986, č.j. Nc 241/86 – 13.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

III. České republice – Okresnímu soudu v Chebu se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění

Napadeným rozsudkem soud I. stupně změnil zbavení způsobilosti vyšetřované k právním úkonům provedené rozsudkem Okresního soudu v Tachově ze dne 29. 12. 1986, čj. Nc 241/86 - 13, tak, že vyšetřovaná není schopna samostatně činit pouze takové právní úkony, jejichž předmětem je majetková hodnota převyšující částku 5.000,- Kč. Dále vyslovil, že opatrovník je oprávněn ke všem právním úkonům, v jejichž provádění je vyšetřovaná v důsledku výroku I. omezena, přičemž oprávnění a povinnosti opatrovníka přesně vymezil. Žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení. Dále vyslovil, že stát nemá právo na náhradu nákladů řízení. V obsáhlém odůvodnění rozhodnutí uvedl, že z výsledku znaleckého posouzení duševního stavu vyšetřované je zřejmé, že je schopna činit jen ty majetkové úkony, jejich předmětem je hodnota obvykle ocenitelná v penězích, za které si může obstarat drobnosti všedního dne. Protože však v řízení bylo prokázáno, že vyšetřovaná je schopna samostatně nakupovat potřeby domácnosti, jimiž jsou strava, úklidové prostředky, platby elektřiny, nájmu apod., soud v souladu se zjištěním znalce korigoval jeho závěry tak, že vyšetřovaná je jistě schopna samostatně hospodařit s částkou dosahující hodnoty 5.000,- Kč. Uzavřel, že v posuzované věci tedy již odpadly důvody, které původně vedly ke zbavení způsobilosti vyšetřované k právním úkonům. Protože je ze skutkových zjištění zřejmé, že výsledky testu proporcionality dopadají na postavení a jednání vyšetřované v celém komplexu, není nutné její způsobilost nadále omezovat v jiném rozsahu, než je nezbytné k ochraně třetích osob v některých majetkových věcech. Soud proto postupoval podle § 10 odst. 3 obč. zák. a změnil zbavení způsobilosti vyšetřované k právním úkonům tak, že nezpůsobilost byla omezena pouze na majetkové úkony vyšetřované s hodnotou nad 5.000,- Kč. Vyšetřovaná je tedy schopna činit veškeré právní úkony s výjimkou těch, pro které zůstala způsobilost omezena. V dalších výrocích pak soud vymezil rozsah práv a povinností opatrovníka v souladu s ustanovením § 192 odst. 2 o.s.ř. O nákladech řízení rozhodl podle § 146 odst. 1 písm. a) o.s.ř., o státem zálohovaných nákladech řízení podle § 191 odst. 1 o.s.ř.

Proti tomuto rozsudku podala včas odvolání vyšetřovaná. Uvedla v něm, že skutkový stav byl spolehlivě zjištěn již v prvoinstančním řízení a nebylo prokázáno ohrožení práva vyšetřované nebo třetích osob. Okresní soud v Chebu nezjistil ani v dalším řízení žádné nové skutečnosti, které by měnily skutkový stav tak, že bylo potřeba rozhodnout jinak, než v původním prvoinstančním rozsudku. Omezení způsobilosti k právním úkonům vyšetřované je tedy výsledkem nesprávného právního posouzení věci. Vyšetřovaná navrhl, aby odvolací soud změnil rozsudek soudu I. stupně a rozhodl o plném navrácení způsobilosti k právním úkonům.

Okresní státní zastupitelství ve vyjádření k odvolání uvedlo, že považuje předmětné odvolání za nedůvodné a navrhl, aby odvolací soud rozsudek soudu I. stupně jako věcně správný potvrdil.

Odvolací soud přezkoumal rozsudek soudu I. stupně podle § 212 o.s.ř. Přihlédl k obsahu odvolání i k vyjádření okresního státního zastupitelství k tomuto odvolání a dospěl k závěru, že odvolání, především s ohledem na následné závěry vyjádřené Nejvyšším soudem ČR v rozsudku ze dne 22. 11. 2012, je nutno považovat za důvodné.

Podle § 10 odst. 1 obč. zák. jestliže fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, není vůbec schopna činit právní úkony, soud ji způsobilosti k právním úkonům zbaví. Podle odst. 2 téhož paragrafu jestliže fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná anebo pro nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků či jedů je schopna činit jen některé právní úkony, soud její způsobilost k právním úkonům omezí a rozsah omezení v rozhodnutí určí. Podle § 10 odst. 3 obč. zák. soud zbavení nebo omezení způsobilosti změnit nebo zruší, změnit-li se nebo odpadnou-li důvody, které k nim vedly.

Je třeba uvést, že posuzovaná věc byla opakovaně předmětem přezkumu odvolacího soudu. Prvoinstanční soud respektoval pokyny obsažené v rozhodnutí odvolacího soudu a tyto v napadeném rozsudku ze dne 9. 9. 2011 zohlednil. Odvolací soud rozsudkem ze dne 23. 5. 2012, č.j. 18 Co 562/2011 – 247, proto původně rozsudek soudu I. stupně jako věcně správný potvrdil. K dovolání vyšetřované dovolací soud rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 5. 2012 rozsudkem ze dne 22. 11. 2012, č.j. 30 Cdo 2865/2012 – 275, ve spojení s usnesením ze dne 27. 3. 2013, č.j. 30 Cdo 2865/2012 – 287, zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení. Uvedl, že institut zbavení způsobilosti k právním úkonům, případně omezení způsobilosti k právním úkonům, není sankcí, nýbrž opatřením sloužícím především k ochraně zájmu samotných fyzických osob, které pro svůj duševní stav nejsou schopny činit s dostatečnou vlastní odpovědností právní úkony. Jedná se rovněž o ochranu osob, které s takovými fyzickými osobami vstoupily do právních vztahů. Pokud totiž fyzická osoba, která byla zbavena způsobilosti k právním úkonům podle § 10 odst. 2 obč. zák., nebo osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena podle § 10 odst. 2 obč. zák., učiní právní úkon, ke kterému je podle rozhodnutí soudu o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům nezpůsobilá, půjde o právní úkon neplatný (absolutně) podle § 38 odst. 1 obč. zák. Omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům znamená opatření, které představuje nezbytné omezení, jež může trvat pouze po nezbytně nutnou dobu, dokud důvody, které k omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům vedly, trvají. Ústavní soud ČR, např. mimo jiné ve svém nálezu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07, fakticky vyšel z úvah, že je třeba se vyvarovat zásahu do ústavně chráněných práv, konkrétně do způsobilosti mít práva (článek 5 Listiny základních práv a svobod), kdy je nezbytné vyloučit postup, který by nesl rysy charakterizované formálním schématickým pohledem na projednávaný případ bez snahy o individuální přístup ke každému jednotlivému případu s naprosto nekritickým přejímáním závěrů znaleckých posudků, v nichž jsou mnohdy formulovány odpovědi na dotazy soudů, které překračují meze odborného posouzení a zasahují přímo do rozhodování soudů tím, že dávají přímý návod, jak má soud ve věci rozhodnout. Soudní rozhodnutí pak není rozhodnutím nezávislého soudu, ale soudního znalce. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 8. 2009, sp. zn. I. ÚS 557/09, obsahuje z ústavněprávního hlediska podrobný instruktivní rozbor institutu zbavení (omezení způsobilosti) k právním úkonům. Dle tohoto samotná skutečnost, že osoba trpí duševní poruchou, není ještě důvodem pro omezení její způsobilosti k právním úkonům, ale musí být vždy konkrétně uvedeno, koho, resp. co ohrožuje plná způsobilost k právním úkonům (zachování právní osobnosti) osoby omezované a dále je třeba odůvodnit, proč nelze situaci řešit mírnějšími prostředky. Při rozhodování o omezení způsobilosti k právním úkonům (resp. o jeho rozsahu) se musí důsledně uplatňovat subsidiarita tohoto opatření. Soud je tedy povinen zajistit úplná a spolehlivá zjištění o osobních poměrech omezované, tedy jak se projevuje při sociálním kontaktu se členy občanské společnosti, jak se stará o potřeby své a své rodiny, jak hospodáří s finančními prostředky, jak se případně projevuje na svém pracovišti apod. Předlistopadové soudnictví mělo za to, že zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům je opatřením, které má

chránit a nikoliv poškozovat nebo ohrožovat zájmy ve způsobilosti omezovaného občana. V současném právním prostředí utvářeném českým ústavním pořádkem je třeba tuto ideu modifikovat jednak oddělením zájmů jednotlivce, společnosti a státu (jak je běžné v ústavně právní teorii demokratických liberálních států) a dále vycházet z myšlenky přednosti zásadně svobodného, autonomního jednotlivce, kterému nesmí být ze strany státu znemožňováno realizovat svou představu o štěstí vnucováním ochrany státu tam, kde si jednotlivec, popř. za pomoci rodiny, dokáže pomoci sám (princip subsidiarity). Odvolací soud vyšel ze skutečnosti, že vyšetřovaná trpí duševní poruchou, která není jen přechodná. Dále podal snímek způsobu, jakým vyšetřovaná zajišťuje svoje potřeby, a okolností, za nichž tak činí. Vlastní rozhodnutí, stanovící a vymezující vymezení způsobilosti k právním úkonům vyšetřované, Nejvyšší soud ČR hodnotil jako zcela vágní, resp. neexaktní a neodpovídající výše vyloženým zásadám na aplikaci ustanovení § 10 odst. 1 a 2 obč. zák. Napadené rozhodnutí Krajského soudu v Plzni proto z hlediska uplatněného dovolacího důvodu není možno považovat za správné. Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu ze dne 23. 5. 2012 zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení s tím, že odvolací soud je právním názorem dovolacího soudu vázán.

Odvolací soud v opakovaném přezkoumání rozsudku soudu I. stupně zjistil, že vyšetřovaná byla rozsudkem Okresního soudu v Tachově ze dne 29. 12. 1986 zbavena zcela způsobilosti k právním úkonům. Z odůvodnění rozhodnutí vyplynulo, že u vyšetřované byla zjištěna duševní porucha, a to oligofrenie v pásmu těžší debility. Tato porucha je trvalá, v jejím důsledku není vyšetřovaná schopna sama si obstarávat své právní záležitosti. Soud I. stupně se správně zabýval otázkou, zda v mezidobí došlo k takovým změnám, jež by byly důvodem pro postup dle § 10 odst. 3 obč. zák. Podle tohoto zákonného ustanovení soud zbavení nebo omezení způsobilosti změni nebo zruší, změni-li se nebo odpadnou-li důvody, které k nim vedly. Ze znaleckého posudku MUDr. Barbory Zahradníkové z oboru psychiatrie bylo prokázáno, že vyšetřovaná nadále trpí duševní poruchou, která není jen přechodná, a to mentální retardací na pomezí lehkého až středně těžkého postižení. Porucha se projevuje výrazně horším kognitivním výkonem disperzně ve všech složkách výkonu psychiky, od paměťových funkcí přes vizuospaciální orientaci, nerozvinutou abstrakci, po nevyzrálост emocí. Vyšetřovaná je snadno manipulovatelná, ovlivnitelná a zneužitelná v řešení složitějších problémů. Je schopna nakládat s malými finančními obnosy, za které by si pořídila drobnosti všedního života, je však neprosto bezbranná při řešení běžných finančních operací. Jak vyplývá z judikatury vyšších soudů, nelze nekriticky přejímat závěry znaleckých posudků, ke každému jednotlivému případu je nutno přistupovat individuálně. V tomto konkrétním případě z dalších listinných důkazů, především zprávy Občanského sdružení ■■■■■ a zprávy zaměstnavatele vyšetřované vyplynulo, že paní R■■■■ H■■■■ od 1. 10. 2010 bydlí samostatně v pronajatém bytě města ■■■■■, od 4. 10. 2010 pracuje jako pokojská v Lázeňském domě ■■■■■. Ze strany Občanského sdružení ■■■■■, podpory samostatného bydlení, je vyšetřované poskytována podpora, která je založena na osobní asistenci přizpůsobené individuálním potřebám vyšetřované tak, aby podpora vedla k její co největší samostatnosti. Vyšetřovaná potřebuje podporu v plánování programu týdne, s hospodařením s penězi, připomenutí schůzek, pravidelných návštěv u lékaře, s užíváním předepsaných léků. S vyšetřovanou jsou nacvičovány běžné věci spojené s každodenním životem, rizikové věci jsou opakovány. Dříve potřebovala asistenta při dopravě do zaměstnání a při nákupu, v současné době zvládá vše sama. Tyto údaje potvrdila sama vyšetřovaná při jednání odvolacího soudu dne 4. 5. 2011 (č.l. 173 spisu). Naznačuje se tedy, že vyšetřovaná je schopna pomoci si sama, případně za pomoci rodiny či občanského sdružení a nelze jí tak vnucovat ochranu státu za situace, kdy nelze dovodit, že by v případě vrácení způsobilosti k právním úkonům R■■■■ H■■■■ mohlo dojít k ohrožení základních práv jiných osob nebo

veřejného zájmu. Odvolací soud proto vzhledem k výše uvedenému a s ohledem na právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 2865/2012 a v navazující judikatuře vyšších soudů postupoval podle § 220 odst. 1 písm. b) o.s.ř., rozsudek soudu I. stupně změnil a rozhodl tak, že R[REDAKCE] H[REDAKCE] se vrací způsobilost k právním úkonům.

O nákladech řízení před soudy obou stupňů bylo rozhodnuto podle § 146 odst. 1 písm. a) věta první o.s.ř. za použití § 224 odst. 1 o.s.ř.

Protože R[REDAKCE] H[REDAKCE] byla v řízení úspěšná, nebyla jí s ohledem na ustanovení § 191 odst. 1 o.s.ř. ukládána povinnost hradit státu vzniklé náklady řízení.

P o u č e n í: Proti tomuto rozhodnutí je přípustné dovolání, které je možno podat ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu, prostřednictvím soudu I. stupně k Nejvyššímu soudu ČR v Brně, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

V Plzni dne 12. června 2013

JUDr. Zdeněk J e ř á b e k, v.r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Marie Beranová